

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtion virkamieslain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi valtion virkamieslakia. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan valtionhallinnon korkeimpiin virkoihin nimitettäväksi esitettävillä henkilöillä on velvollisuus ilmoittaa ennen nimitystä sellaiset sidonnaisuutensa, jotka voivat vaikuttaa heidän edellytyksiinsä hoitaa virkatehtäviään. Ilmoitusvelvollisuuden piirissä olisivat sivutoimet, luottamustehtävät, elinkeinotoiminta, omistukset yrityksissä sekä muu merkittävä varallisuus. Ilmoitusvelvollisuus koskisi myös henkilöitä, joita esitetään nimitettäväksi hoitamaan edellä mainittuja virkoja vastaavia tehtäviä määräaikaisessa virkasuhteessa. Ehdotetun säännöksen mukaan ilmoitusvelvollisuus koskee myös ilmoitetuissa tiedoissa tapahtuneita muutoksia sekä tilanteita, joissa viranomaisen erikseen pyytää virkamieheltä selvitystä näistä.

Lakiin ehdotetaan myös lisättäväksi säännös, jonka nojalla viranomaisen voi pyytää virkaa hakeneelta tai siihen ilmoittautuneelta

henkilöltä ennen nimitystä selvityksen hänen terveydentilastaan. Selvitysmahdollisuus koskisi myös henkilöä, joka esitetään nimitettäväksi määräaikaiseen virkasuhteeseen.

Virkamiesten eroamisikää koskevaa säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomaisen voi päättää muun virkamiehen kuin tuomarin jatkamisesta eroamisians jälkeen samassa virassa tai tehtävässä enintään kaksi vuotta.

Lain muutoksenhakusäännöksiä ehdotetaan lisäksi muutettaviksi hallintolainkäyttölain voimaantulon johdosta.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Lain voimaantulosäännöksessä säädettäisiin, että ennen lain voimaantuloa valtionhallinnon korkeimpiin virkoihin tai niitä vastaaviin määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitettyjen virkamiesten tulee antaa ilmoitus sidonnaisuuksistaan kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus

Lainsäädäntö

Virkamiesten oikeutta harjoittaa sivutoiminta on rajoitettu valtion virkamieslain (750/1994) 18 §:ssä. Säännöksen mukaan virkamies ei saa ottaa vastaan eikä pitää sivutoiminta, jonka vuoksi hän tulisi esteelliseksi tehtävässään. Sivutoimi ei myöskään saa vaarantaa luottamusta tasapuolisuuteen tehtä-

vän hoidossa tai muutenkaan haitata tehtävän asianmukaista hoitamista taikka kilpailevan toimintana ilmeisesti vahingoittaa työnantajaa. Sivutoimia ovat palkattu työ ja tehtävä, josta virkamiehellä on oikeus kieltäytyä, samoin kuin ammatti, elinkeino ja liike. Virkamiehen on pyydettävä sivutoimen harjoittamiseen lupa viranomaiselta niissä tapauksissa, joissa sivutoimeen käytetään työaikaa. Muissa tapauksissa sivutoimesta on ilmoitettava viranomaiselle.

Sivutoimiluvan myöntää ministeriön virkamiehelle ja välittömästi ministeriön alaisen viraston päällikölle asianomainen ministeriö.

Ministeriön alaisen viraston muulle virkamiehelle sivutoimiluvan myöntää valtion virkamiesasetuksen (971/1994) 18 §:n mukaan asianomainen virasto. Sivutoimiluvan myöntävästä viranomaisesta voidaan säätää valtion virkamiesasetuksesta poiketen.

Voimassa olevassa laissa ei ole sivutoimen ilmoittamisvelvollisuutta lukuun ottamatta säännöksiä virkamiehen velvollisuudesta ilmoittaa taloudelliset tai muut sidonnaisuutensa.

Virkamiesten esteellisyyttä koskevat säännökset ovat hallintomenettelylain (598/1982) 10 §:ssä. Lain 10 §:n 1 momentin 5 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos hän on hallituksen tai siihen rinnastettavan toimielimen jäsenenä taikka toimitusjohtajana tai sitä vastaavassa asemassa sellaisessa yhteisössä, säätiössä tai julkisoikeudellisessa laitoksessa, joka on asianosainen tai jolle asian ratkaisusta on odotettavissa erityistä hyötyä tai vahinkoa. Mainitun pykälän 1 momentin 6 kohdan mukaan virkamies on esteellinen, jos luottamus hänen puolueettomuuteensa erityisestä syystä vaarantuu. Hallituksen esityksen hallintomenettelylaiksi ja eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 88/1981 vp) perustelujen mukaan viimeksi mainitun erityisen syyn olisi oltava yleensä myös ulkopuolisen havaittavissa ja sen puolueettomuutta vaarantavan vaikutuksen oltava suunnilleen samanasteinen kuin erityisesti määritellyissä esteellisyysperusteissa.

Hallintomenettelylain 11 §:n mukaan esteellisenä ei saa käsitellä asiaa eikä olla läsnä sitä käsiteltäessä, paitsi milloin esteellisyys asian laadun vuoksi ei voi vaikuttaa ratkaisuun tai asian käsitelyä ei voida lykätä.

Suomessa on säädetty vain ministereille ulkopuolisia sidonnaisuuksia koskeva ilmoitusvelvollisuus. Ilmoitusvelvollisuutta koskeva hallitusmuodon muutos (270/1995) tuli voimaan 1 päivänä huhtikuuta 1995. Hallitusmuodon uuden 36 c §:n 1 momentissa säädetään valtioneuvoston jäsenille kielto ministeriaikana hoitaa julkista virkaa tai muuta tehtävää, joka voi haitata ministerin tehtävien hoitamista tai vaarantaa luottamusta hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä.

Saman pykälän 2 momentissa säädetään valtioneuvoston jäsenten velvollisuudesta antaa viivytyksettä nimityksensä jälkeen eduskuntaa varten selvitys elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta

merkittävästä varallisuudestaan sekä sellaista ministerin virkatoimiin kuulumattomista tehtävistään ja muista sidonnaisuuksistaan, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa hänen toimintaansa valtioneuvoston jäsenenä.

Ministerille säädetyn sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuuden tavoitteena oli hallituksen esityksen laeiksi Suomen Hallitusmuodon ja valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta (HE 284/1994 vp) mukaan tukea kansalaisten luottamusta poliittiseen järjestelmään. Ministerien poliittisen ja oikeudellisen vastuun lisäksi pidettiin perusteltuna luoda keinoja, jotka jo ennakolta tehokkaasti estäisivät sellaisen tilanteen muodostumisen, joka saattaisi vaarantaa luottamusta valtioneuvoston jäsenen toiminnan asianmukaisuuteen. Tavoitteena oli näin vähentää tarvetta puuttua jälkikäteen ministerien toiminnan laillisuuteen virkasyytemenettelyllä.

Ministerien on annettava selvitys sidonnaisuuksistaan viivytyksettä nimityksen jälkeen. Ministereiden ilmoittamat sidonnaisuudet tulevat julkisiksi. Niistä ilmoitetaan eduskunnalle valtioneuvoston kirjelmällä.

Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus muissa OECD-maissa

Valtiovarainministeriön 16 päivänä keskuuta 1995 asettama korkeimpien virkamiesten valintaperusteita ja -menetelmiä uudistamaan asetettu työryhmä selvitti Taloudellisen yhteistyön ja kehityksen järjestöön (OECD) kuuluvien maiden käytäntöjä virkamiesten sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuudesta. Selvitys osoitti, että korkeimmilla virkamiehillä on säädöksiin perustuva velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuutensa Islannissa, Belgiassa, Irlannissa, Portugalissa, Turkissa, Australiassa, Yhdysvalloissa ja Meksikossa sekä rajoitettuna Ranskassa. Ilmoitusvelvollisuutta ei ole Norjassa, Itävallassa, Alankomaissa, Japanissa eikä Uudessa Seelannissa.

Tiedot sidonnaisuuksista on Islantia lukuun ottamatta annettava kirjallisina. Yhdysvaltoja lukuun ottamatta tiedot ovat luottamuksellisia, eivät siis julkisia. Joissakin maissa, kuten Irlannissa ja Yhdysvalloissa, tiedot on annettava myös puolison ja lasten sidonnaisuuksista. Tiedot annetaan eräissä maissa, kuten Belgiassa, Ranskassa, Meksikossa ja Portugalissa, erityiselle lautakunnalle tai vastaavalle elimelle. Islannissa tiedot annetaan sille viranomaiselle tai ylemmälle virkamie-

helle, jonka alainen tiedot antava henkilö on. Tiedot annetaan asianomaiselle ministerille tai viraston päällikölle Australiassa ja Irlannissa.

Nykytilan arviointi

Virkamiehen ulkopuoliseen sidonnaisuuteen liittyvä ongelma on julkisuudessa tullut esiin valtion vakuusrahaston johtajan esteellisyyttä koskevassa tapauksessa vuonna 1995. Valtioneuvoston oikeuskansleri otti asian käsiteltäväkseen julkisuudessa esiin tuotujen kysymysten perusteella. Yksi kysymys koski vakuusrahaston johtajan aikaisemman työnantajan, Kansallis-Ösake-Pankin, vuonna 1991 myöntämää eläkettä, johon johtajalla olisi oikeus siihen asti, kun hän eläkeikään tultuaan siirtyisi pankin eläkessätien piiriin. Vakuusrahaston johtaja nimitettiin virkaansa 22 päivänä huhtikuuta 1993.

Oikeuskansleri totesi 28 päivänä huhtikuuta 1995 antamassaan päätöksessä (Dnro 3/51/95), että valtion vakuusrahaston johtajan saama eläke on sellainen huomattava taloudellinen side, jonka johdosta luottamus hänen puolueettomuuteensa koko pankkikentän yläpuolella toimivana virkamiehenä vaarantuu hallintomenettelylain 10 §:n 1 momentin 6 kohdan yleislausekkeenomaaisessa esteellisyyssperusteessa tarkoitettu tavoin. Selvitystä ei ollut siitä, että nimityksestä päättäneet valtioneuvoston jäsenet tai esittelevä ministeri tai esittelijä olisivat tienneet eläkkeestä nimitysasiasia käsitellessään.

Oikeuskansleri esitti edellä mainitun päätöksen yhteydessä valtiovarainministeriön harkittavaksi, olisiko johtavien virkojen täytämissä järjestelmää kehitettävä siten, että niihin ilmoittautuneiden henkilöiden ennen virkanimitystä tulisi antaa tai heiltä pyytää sellainen selvitys, joka hallitusmuodon 36 c §:n mukaan vaaditaan ministeriltä. Valtiovarainministeriö asetti 16 päivänä kesäkuuta 1995 työryhmän, jonka tehtävänä oli laatia ehdotus korkeimpien virkamiesten valintaperusteiden ja -menetelmien uudistamiseksi. Ehdotuksen valmisteleminen oikeuskanslerin esityksestä sisältyi työryhmän toimeksiantoon.

Virkamiesten sidonnaisuuksien ilmoittamista koskevan lainsäädännön puuttuminen on käytännössä voinut aiheuttaa ongelmia silloin, kun julkisuuteen on tullut tieto korkean virkamiehen sidonnaisuuksista, jotka eivät ole olleet nimittävän viranomaisen tie-

dossa. Ilmoitusvelvollisuuden säätäminen on keino varmistaa jo etukäteen viranomaisen tietoisuus sellaisista seikoista, joilla voi olla vaikutusta arvioitaessa virkamiehen edellytyksiä hoitaa tehtäviään.

1.2. Selvitys terveydentilasta

Valtion virkamieheksi hakevilta henkilöiltä ei nykyisen lainsäädännön perusteella voida vaatia selvitystä työkyvystä.

Julkisen sektorin valintajärjestelmissä valtionhallinto on tässä mielessä poikkeus. Kunnallisia virkoja koskevaan hakumenettelyyn sovelletaan kunnallisen virkasäännön määräyksiä. Kunnallisen työmarkkina-aitoksen 15 päivänä toukokuuta 1995 hyväksymän mallivirkasäännön mukaan virkaan saadaan ottaa henkilö, joka on todettu lääkärintodistuksen perusteella terveytensä puolesta sopivaksi virkaan. Jollei lääkärintodistus ole käytettävissä virkaa täytettäessä, valinta on suoritettava ehdollisena ja kysymys valinnan vahvistamisesta ratkaistava vasta sitten, kun edellä tarkoitettu lääkärintodistus on esitetty. Mallivirkasäännön mukaan lääkärintodistusta ei kuitenkaan ole vaadittava, jos henkilö jo on asianomaisen kunnan palveluksessa ja on jo aikaisemmin esittänyt lääkärintodistuksen, tai jos virka täytetään enintään kuuden kuukauden ajaksi. Näissäkin tilanteissa todistus voidaan vaatia, jos viranomainen pitää sitä tarpeellisena.

Kirkon, seurakunnan tai seurakuntayhtymän viranhaltija tai virkaa hakenut henkilö voidaan kirkkolain (1054/1993) 6 luvun 4 §:n mukaan määrätä hänen terveydentilansa toteamiseksi tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tarpeen viran hoitamisen edellytysten selvittämiseksi.

Valtion virkamieslain 19 §:n mukaan virkamies on velvollinen asianomaisen viranomaisen pyynnöstä antamaan tälle tehtävän hoitamisen terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja. Virkamies voidaan myös määrätä hänen terveydentilansa toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tarpeen tehtävän hoitamisen edellytysten selvittämiseksi. Viranomaisen määrittämiä tarkastuksista ja tutkimuksista aiheutuvat välttämättömät kustannukset suoritetaan valtion varoista. Tämä säännös ei koske viranhaku- ja nimittämistilanteita eikä sen nojalla voida vaatia viran hakijaa esittämään lääkärintodistusta.

1.3. Eroamisikä

Hallituksen esityksessä valtion virkamieslaiksi ja laiksi valtion virkaehtosopimuslain muuttamisesta (HE 291/1993 vp) ehdotettiin yleiseksi eroamiseksi 67 vuotta, kuten oli silloin voimassa olleessa laissakin. Hallituksen esityksessä ehdotettiin kuitenkin poistettavaksi mahdollisuus jatkaa virassa eroamisiän täyttämisen jälkeen. Perusteluna tälle oli se, että 67 vuoden ikä on niin korkea, että jatkaminen virassa tämän iän täytyttyä ei ole perusteltua.

Eduskunnan hallintovaliokunta ehdotti virkamiesten yleisen eroamisiän alentamista hallituksen esityksessä ehdotetun 67 vuoden sijasta 65 vuoteen. Valiokunta katsoi, että tämän päivän yhteiskunnassa erityisesti julkisen vallan käyttämiseen liittyvät tehtävät ovat niin vaativia ja vastuullisia, että 65 vuoden ikääkin voidaan pitää varsin korkeana yleisenä eroamiskäytännönä. Eduskunta muutti hallituksen esityksessä olevan yleisen eroamisiän 65 vuodeksi 1 päivästä tammikuuta 1996.

1.4. Muutoksenhakua koskevat säännökset

Voimassa olevan valtion virkamieslain muutoksenhakua koskevan 14 luvun eräiden säännösten mukaan viranomaisen tai virkamieslautakunnan päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa (154/1950) säädetään. Tämä laki kumotaan hallintolainkäyttölailla (586/1996), joka tulee voimaan 1 päivänä joulukuuta 1996.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus

Esityksen tavoitteena on valtionhallinnon avoimuuden lisääminen sekä kansalaisten luottamuksen turvaaminen hallinnon riippumattomuuteen ja puolueettomuuteen.

Esityksen tärkeänä tavoitteena, jota myös kansainvälinen vertailu tukee, on turvata eettisesti korkeatasoinen ylin virkamieskunta. Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus on vain yksi keino tämän tavoitteen toteuttamiseksi. Sitä täydentävät valtiovarainministeriössä parhaillaan valmisteilla olevat ylimpien virkamiesten valinnan kehittämiseen liit-

tyvät toimenpiteet, joissa korkean virkamiesetiikan merkitystä myös korostetaan.

Tavoitteena on myös estää ennalta sellaisen tilanteiden syntyminen, joissa vasta jälkikäteen joudutaan arvioimaan virkamiehen sidonnaisuuksien vaikutusta hänen edellytyksiinsä hoitaa virkatehtäviään.

Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus ehdotetaan säädettäväksi henkilöille, joita esitetään nimitettäväksi valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuihin virkoihin. Nämä ovat valtioneuvoston oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin, puolustusvoimain komentajan, ministeriön kansliapäällikön, valtiosihteerin, alivaltiosihteerin ja osastopäällikön virat sekä ne viraston päällikön virat, joiden perustaminen, lakkauttaminen ja viran nimen muuttaminen edellyttää eduskunnan hyväksymistä valtion talousarviossa.

Ehdotuksen mukaan ilmoitettavia sidonnaisuuksia olisivat lähtökohtaisesti hallitusmuodon 36 c §:ssä säädetty eli samat sidonnaisuudet kuin ministerieillä. Ilmoitusvelvollisuus koskisi kuitenkin vain sellaisia sidonnaisuuksia, jotka voivat vaikuttaa nimitettäväksi ehdotettavan henkilön edellytyksiin hoitaa tulevia virkatehtäviään. Tämä ehdotettu rajoitus ministereihin verrattuna johtuu siitä, että virkamiesten tehtävät koostuvat useimmiten asianomaisen ministeriön tai hallinnonalan tehtävistä, kun taas ministereiden tehtävät kattavat laajemman sektorin eli kaikki valtioneuvoston käsiteltäviksi tulevat asiat.

Ehdotus poikkeaa ministereille säädetyistä ilmoitusvelvollisuudesta myös ilmoitusajan kohdan ja taloudellista asemaa koskevien tietojen julkisuuden osalta. Myöskään muita sidonnaisuuksia kuin pykälässä mainitut ei ehdoteta ilmoitusvelvollisuuden piiriin.

Ylimpien virkamiesten ilmoitusvelvollisuus ehdotetaan toteutettavaksi jo ennen nimittämistä siten, että vain nimitettäväksi ehdotettavalla henkilöllä on velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuutensa. Näin menetellen voidaan mahdollisimman hyvin ehkäistä puolueettomuuden vaarantavat tilanteet jo ennen virkasuhteen alkamista. Nimityspäätöstä edeltävän ilmoitusvelvollisuuden etuna on, että virkaan ilmoittautunut tietää jo ennen lopullista sitoutumistaan virkaan, mitkä sidonnaisuudet ovat asianomaisen viran kannalta merkityksellisiä ja mistä hänen mahdollisesti pitäisi luopua, jotta hänet voidaan nimittää. Viran hoitamisen edellytykset olisi näin selkiinnytetty jo ennen virkasuhteen alkamista.

Sekä virkaan ilmoittautuneen että viranomaisen - ja koko valtionhallinnon - kannalta on tärkeää, että ilmoitusvelvollisuus täytetään jo ennen nimitystä. Muussa tapauksessa olisi mahdollista nimittää henkilö virkaan, minkä perusteella hän irtisanoutuisi edellisestä tehtävästään, ja voisikin tulla irtisanotuksi annettuaan virkasuhteen alettua ilmoituksen sidonnaisuuksistaan. Tällainen tilanne voisi johtaa kohtuuttomiin seuraamuksiin, jotka voidaan välttää ennen nimitystä toteutettavalla ilmoitusvelvollisuudella. Myös valtionhallinnon toimivuuden kannalta ilmoitusvelvollisuus ennen nimitystä on perusteltu.

Virkamiesten taloudellista asemaa koskevat tiedot olisivat ehdotuksen mukaan salassa pidettäviä. Perusteluna tälle on se, että virkamiesten ja ministereiden asemaa ja vastuuta koskevien säännösten eroavaisuudet huomioon ottaen ehdotetun säännöksen tavoitteet ovat saavuttavissa jo sillä, että asianomaisella viranomaisella on tieto virkamiheen sidonnaisuuksista. Myös kansainvälinen vertailu puoltaa taloudellista asemaa koskevien tietojen salassa pitämistä.

Lisäksi huomioon on otettu yksilöiden suojasta henkilötietojen käsittelyssä ja näiden tietojen vapaasta liikkuvuudesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (95/46/EY) muutos, joka laajentaa tietosuojan alaa yksityisistä luonnollisista henkilöistä kaikkiin luonnollisiin henkilöihin. Direktiivi on pantava täytäntöön Suomessa lokakuun loppuun 1998 mennessä. Kehityssuuntana on yksityisyyden suojan korostaminen aikaisempaa laajemmin, mikä antaa myös virkamiehille entistä suuremman yksityisyyden suojan.

2.2. Terveystilaa koskeva selvitys

Tavoitteena on, että valtion virkaan nimitetään kussakin tilanteessa mahdollisimman pätevä ja kyvykäs henkilö hallitusmuodon 86 §:ssä säädettyjä nimitysperusteita soveltaen. Valinnassa otetaan siten huomioon ehdokkaiden taito, kyky ja koeteltu kansalaiskunto, joiden pohjalta vertaillaan hakijoiden ansioita toisiinsa. Terveystilan selvittäminen viranomaisen harkinnan mukaisesti tarvittaessa ennen nimitystä on omiaan estämään tilanteet, joissa ehkä hyvinkin pian nimityksen jälkeen joudutaan arvioimaan henkilön terveystilan vaikutuksia hänen edellytyksiinsä hoitaa virkatehtäviään.

2.3. Eroamisikä

Voimassa olevan lain mukainen ehdoton 65 vuoden eroamisikä voi joissakin tapauksissa olla ongelmallinen, koska viranomaisen ei voi myöntää virkamiehelle oikeutta jatkaa virassa eroamisikä täyttyttyä, vaikka siihen olisi tehtävien hoidon kannalta perusteltu syy. Tämän vuoksi ehdotetaan säännöstä muutettavaksi siten, että se mahdollistaa virkasuhteen jatkamisen, jos siihen on pätevä syy.

3. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole valtiontaloudellisia, organisatorisia eikä henkilöstövaikutuksia.

4. Asian valmistelu

4.1. Valmisteluvaiheet ja -aineisto

Esitys on valmisteltu virkatyönä valtiovarainministeriössä. Esitys perustuu sidonnaisuuksien ilmoittamisen ja terveydentilaa koskevan selvityksen osalta valtiovarainministeriön 16 päivänä kesäkuuta 1995 asettaman korkeimpien virkamiesten valintaperusteita ja -menetelmiä uudistamaan asetetun työryhmän muistioihin. Näistä Korkeimpien virkamiesten sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuutta koskeva muistio (1995:29) luovutettiin 30 päivänä marraskuuta 1995 ja Korkeimpien virkamiesten valinnan kehittämistä koskeva muistio (1996:13) 1 päivänä lokakuuta 1996 valtiovarainministeriölle.

Esityksestä on käyty yhteistoiminnasta valtion virastoissa ja laitoksissa annetun lain (651/1988) ja siihen liittyvien sopimusten mukaiset neuvottelut valtion henkilöstöä edustavien keskusjärjestöjen kanssa.

4.2. Lausunnot

Työryhmän ehdotuksista sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuudesta ovat antaneet lausuntonsa kaikki ministeriöt, valtioneuvoston kanslia, valtioneuvoston oikeuskansleri ja tietosuojavaltuutettu. Lausunnoista on laadittu yhteenveto valtiovarainministeriössä. Korkeimpien virkamiesten valinnan kehittämistä koskevasta muistiosta ovat pyydetyn lausuntonsa antaneet edellä mainitut lukuun ottamatta oikeuskansleria sekä lisäksi tasa-arvovaltuutettu.

Kaikissa lausunnoissa on suhtauduttu

myönteisesti sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden säätämiseen korkeimmille

virkamiehille sekä terveydentilan selvittämisen mahdollistavaan säännökseen.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

8 a §. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin, että valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävällä henkilöllä on velvollisuus ennen nimittämistä ilmoittaa taloudelliset ja muut viran tehtävien kannalta merkittävät sidonnaisuutensa asianomaiselle viranomaiselle. Ilmoitettavia sidonnaisuuksia olisivat ne 18 §:ssä tarkoitettut sivutoimet, muut luottamustehtävät, elinkeinotoiminta, omistukset yrityksissä sekä muu merkittävä varallisuus, jotka voivat vaikuttaa henkilön edellytyksiin hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä.

Valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuja virkoja ovat valtioneuvoston oikeuskanslerin ja apulaisoikeuskanslerin, puolustusvoimain komentajan, ministeriöiden kansliapäällikön, valtiosihteerin, alivaltiosihteerin ja osastopäällikön sekä ne viraston päällikön virat, jotka on eriteltävä valtion talousarviossa.

Näihin virkoihin nimitetyt virkamiehet voidaan, sen lisäksi, mitä valtion virkamieslain 25 §:n 2 momentissa säädetään irtisanomisen perusteista, irtisanoa, kun siihen on syytä. Tämän muita virkamiehiä välttävän irtisanomisperusteen säätämistä perusteltiin ylimpien virkamiesten tehtävillä, joissa heidän nauttimansa erityisen luottamuksen menettämisen tai asetettujen tavoitteiden jäämisen heistä johtuvista syistä saavuttamatta tulee oikeuttaa palvelussuhteen päättämiseen, vaikkei siihen olisi lain 25 §:ssä säädettyjä perusteita.

Virkasuhteen aikana ilmi tuleva, virkamiehen puolueettomuuden vaarantava sidonnaisuus voisi olla valtion virkamieslain 26 §:ssä säädetty irtisanomisperuste. Virkamiehen irtisanominen perustuisi silloin siihen, että luottamus hänen puolueettomuuteensa virka-tehtävien hoidossa on vaarantunut tai menetetty. Jotta valtion virkamieslain sisältö olisi sopusoinnussa ilmoitusvelvollisuudesta johtuvien seurausten kanssa, nimitettäväksi esitettävän ja virkaan nimitetyn ilmoitusvelvollisuus on tarkoituksenmukaista rajata valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuihin virkoihin. Näitä virkoja on noin 130.

Hallitusmuodon 86 §:ssä säädetty nimitys-

perusteet asettavat ne puitteet, joihin sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus on sovitettava. Nimitysharkinnan tulee vastaisuudessakin perustua vain säädettyihin nimitysperusteisiin. Nimitysharkinta on voitava tehdä ilman, että tieto mahdollisista sidonnaisuuksista vaikuttaa hakijoiden ansioiden keskinäiseen vertailuun. Tämän vuoksi sidonnaisuudet ehdotetaan selvitettäväksi vasta sen jälkeen, kun nimitysharkinta muilta osin on tehty. Tästä seuraa, että ilmoitus sidonnaisuuksista voidaan pyytää vain nimitettäväksi ehdotettavalta, nimitysperusteiden valossa ansioituneimmalta hakijalta. Näin saavutetaan myös mahdollisimman suuri yksityisyyden suoja siten, ettei sellaisten virkaa hakeneiden tai siihen ilmoittautuneiden, joita ei ehdoteta nimitettäväksi, ole tarpeettomasti tehtävä ilmoitusta.

Myös viranomaisen kannalta mahdollisimman suppea ilmoitusvelvollisten piiri on perusteltu, jotta tietosuojaan liittyvät ongelmat voidaan poistaa tai ne jäävät vähäisiksi. Käytännössä nimitettäväksi ehdotettava henkilö saattaa perustellusta syystä ennen nimitystä vaihtua. Näissä tilanteissa selvitys on pyydettävä mahdollisesti useammaltakin henkilöltä.

Sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuus on perusteltua asettaa lähtökohdiltaan mahdollisimman samanlaiseksi kuin ministereillä. Huomioon on toisaalta otettava se, että korkeimpien virkamiesten virkatehtävät koostuvat lähinnä heidän edustamansa ministeriön tai viraston hallinnonalan tehtävistä. Ministereiden tehtävät sitä vastoin kattavat laajemman sektorin eli kaikki valtioneuvoston käsiteltäviksi tulevat asiat. Tästä johtuen ylimpiin virkoihin nimitettäväksi esitettävien henkilöiden ilmoittamisvelvollisuutta ei ole tarpeen asettaa yhtä laajaksi kuin ministereillä.

Ylimpiin virkoihin nimitettävien ilmoittamisvelvollisuuden laajuus voi määräytyä asianomaisen viran tehtävien kannalta tarkoituksenmukaisella tavalla. Tärkeää on, että ilmoitusvelvollisuuden piirissä ovat ne seikat, jotka objektiivisesti arvioiden voivat aiheuttaa ulkopuolisessa epäilyn puolueettomuuden vaarantumisesta virkatehtäviä ajatel-

len.

Jotta nimitettäväksi esitettävä henkilö voi ilmoittaa vain ne seikat, jotka voivat vaikuttaa hänen edellytyksiinsä hoitaa virkatehtäviään, viran tehtävät on määriteltävä etukäteen. Myös tehtävän kannalta keskeisten sidosryhmien selvittäminen on tarpeellista. Näiden selvittäminen ja tiedottaminen ilmoitusvelvolliselle henkilölle kuuluu viranomaisen tehtäviin. Tällöin ilmoitettavaksi tulisivat vain olennaiset sidonnaisuudet, joilla saattaa olla vaikutusta viran tehtävien hoitamiseen.

Valtionhallinnon ylimpiin virkoihin nimitettyjä virkamiehiä koskevat jo nykyisen valtion virkamieslain 18 §:n säännökset sivutoimiluvan hakemisesta ja sivutoimen ilmoittamisesta. Sivutoimilupa voidaan evätä tai ilmoituksenvaraisen sivutoimen harjoittaminen kieltää esimerkiksi, jos se haittaa virantoimitusta tai jos virkamies tulee sivutoimen takia esteelliseksi omassa tehtävässään. Vaikka sivutoimilupaa ja sivutoimen ilmoitusvelvollisuutta koskeva valtion virkamieslain 18 § turvaa riittävästi virkamiehen toiminnan luotettavuudelle virkasuhteen aikana asetetun vaatimuksen, olisi myös nämä tehtävät syytä ilmoittaa muiden sidonnaisuuksien ohella jo ennen nimittämistä.

Virkamiehen toiminnan kannalta merkityksellisiä saattavat olla myös sellaiset luottamustehtävät, jotka eivät ole valtion virkamieslain 18 §:ssä tarkoitettuja sivutoimia. Näitä ovat muun muassa kuntien ja muiden julkisyhteisöjen luottamustehtävät sekä sellaiset luottamus- ja hallintotehtävät yrityksissä ja yhteisöissä, jotka eivät ole sivutoimiksi katsottavia tehtäviä.

Ilmoitettavia taloudellisia sidonnaisuuksia olisivat lähtökohtaisesti hallitusmuodon 36 c §:ssä säädetty sidonnaisuudet. Ilmoitettavia olisivat siten elinkeinotoiminta, omistukset yrityksissä sekä muu merkittävä varallisuus. Varallisuustiedoista ilmoitettavia olisivat merkittävät omistukset kotimaisissa ja kansainvälisissä yrityksissä sekä huomattavat taloudelliset vastuut. Sitä, milloin on kysymyksessä merkittävä omistus tai huomattava taloudellinen vastuu, ei ole tarkoituksenmukaista määritellä yleisellä tasolla yksiselitteisesti. Asian ratkaisu riippuu kussakin yksittäistapauksessa ilmenevistä seikoista ja ratkaisuun vaikuttaa olennaisesti myös virkatehtävien sisältö.

Virkamiesten omistamien asuntojen ilmoittamiseen ehdotetaan samanlaista menettelyä kuin ministereillä on. Virkamiesten ei siten

olisi ilmoitettava tavanomaisena pidettävää asuntoa. Ylimpiin virkoihin nimitettävien tulisi kuitenkin ilmoittaa omistuksessaan olevat asunnot, joista heillä on tuloja, koska tällainen tilanne voidaan katsoa elinkeinotoiminnaksi tai muuksi erityiseksi varallisuudeksi (PeVM 13/1994 vp, s. 2).

Ehdotettuun säännökseen ei sisälly velvollisuutta ilmoittaa muita sidonnaisuuksia, joilla voi olla merkitystä arvioitaessa henkilön toimintaa tehtävässään. Vaikka ministereiden on ilmoitettava myös tällaiset seikat, virkamiesten sidonnaisuudet tulevat riittävässä määrin esiin tehtävän määrittelyn perusteella annettujen edellä mainittujen seikkojen ilmoittamisella. Tästä johtuen esimerkiksi perheenjäsenen sidonnaisuudet eivät olisi ilmoitusvelvollisuuden piirissä, vaikka ministereillä myös nämä voivat tapauskohtaisesti olla ilmoitettavia sidonnaisuuksia.

Ennen nimitystä tehtävää ilmoitusta puoltaa tarve estää ennalta nimitykset, joiden seurauksena virkamies ei voisi käytännössä hoitaa tehtäviään kansalaisten viranhoidon tunteman luottamuksen vaarantumatta. Mahdollista olisi myös, että virkamies jouduttaisiin irtisanomaan valtion virkamieslain 26 §:n nojalla, jos luottamus hänen toimintaansa virkamiehenä olisi sidonnaisuuden takia niin vaarantunut, että tämä olisi syy irtisanomiseen.

Jotta menettely olisi mahdollisimman yksinkertainen ja selkeä, tietojen ilmoittamista varten on tarkoitus laatia ministereiden ilmoituslomakkeen kaltainen lomake.

Ilmoitettavien sidonnaisuuksien sisältö ja keskinäinen painotus voivat vaihdella riippuen täytettävänä olevan viran tehtävistä. Selvitysvelvollisuus ei koske sellaisia sidonnaisuuksia, joilla ei objektiivisesti arvioiden ole minkäänlaista yhteyttä viran tehtäväalaan. Jotta nimitettäväksi ehdotettavalla henkilöllä olisi mahdollisuus riittävän tarkasti ilmoittaa merkitykselliset sidonnaisuutensa, lomakkeen alussa on tarkoitus olla viranomaisen laatima kuvaus ainakin viran tehtävistä ja sen hoidon edellyttämistä vuorovaiikutussuhteista. Nimitettäväksi ehdotettu antaa ilmoituksensa tämän kuvauksen perusteella.

Lomakkeeseen on tarkoitus sisällyttää myös kohta, jossa nimitettäväksi ehdotettava sitoutuu tarvittaessa luopumaan sellaisesta sidonnaisuudesta, joka voi vaarantaa hänen puolueettomuutensa. Tämän sitoumuksen tarkoituksena olisi estää henkilön nimittä-

mättä jättäminen sellaisissa tilanteissa, joissa hän on valmis luopumaan sidonnaisuuksista, jotka voisivat estää häntä hoitamasta haettavana olevaa virkaa.

Ilmoitus annettaisiin nimityspäätöksen valmistelijalle eli käytännössä sille virkamiehelle, joka esittelee asian valtioneuvostolle.

Pykälän 2 momentin mukaan ilmoitusvelvollisuus tulisi sovellettavaksi myös henkilöön, joka esitetään nimitettäväksi valtion virkamieslain 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä. Tällainen virkasuhde voi käytännössä kestää usean vuoden ajan, jos kysymyksessä on esimerkiksi sijaisuus. Koska ilmoitusvelvollisuuden kannalta virkaan ja määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittäminen eivät poikkea toisistaan, ilmoitusvelvollisuus on perusteltua ulottaa koskemaan myös määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitettäväksi ehdotettavia henkilöitä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että 1 ja 2 momentissa tarkoitettun virkaan tai virkasuhteeseen nimitetyn virkamiehen on ilmoitettava sidonnaisuuksiaan koskevista mahdollisista muutoksista. Lisäksi ehdotetaan säädettäväksi pykälässä tarkoitetuille virkamiehille velvollisuus muutoinkin viranomaisen pyynnöstä antaa vastaava selvitys.

Jotta sidonnaisuuksien ilmoitusvelvollisuus täyttäisi sille asetetut vaatimukset, tietojen tulee olla ajan tasalla. Tämän vuoksi ilmoitus olisi uusittava määräajoin virkaan nimitämisen jälkeen tai virkamiehillä tulisi olla velvollisuus ilmoittaa sidonnaisuuksissa tapahtuneet muutokset. Ilmoitusvelvollisuuden tarkoitus täyttyy kuitenkin jo pelkän täydentämisvelvollisuuden asettamisella, jos tiedoissa tapahtuu muutoksia.

Käytännössä saattaa esiintyä tilanteita, joissa viranomaiselle aikaisemmin annetun selvityksen paikkansa pitävyys on aiheellista tarkistaa. Tämän vuoksi virkamiehen tulee myös viranomaisen erikseen sitä pyytäessä antaa pykälän 1 momentissa tarkoitettu selvitys.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin taloudellista asemaa koskevien tietojen salassapitovelvollisuudesta.

Viranhakua koskevat asiakirjat ovat julkisia yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/1951) nojalla. Tämä tarkoittaa viranomaiselle lähetettyä hakemusta tai ilmoittautumista ja sen liitteitä.

Valtioneuvostolle ja tasavallan presidentille tapahtuvaa nimityksen esittelyä varten laaditaan nimitysmuistio. Muistion tarkoituksena on antaa nimittävälle viranomaiselle ratkaisun tekoa varten tarpeelliset ja riittävät tiedot hakijoiden ansioista. Muistiossa vertaillaan hakijoiden ansiot yleisten nimityksperusteiden, kelpoisuusvaatimusten ja virkaan kuuluvien tehtävien asettamien muiden vaatimusten perusteella tarkastelemalla hakijoiden koulutusta, työ- ja muuta kokemusta sekä muita ansioita.

Nimitettävän henkilön ilmoittamat sidonnaisuudet ovat nimitykseen vaikuttava seikka, joka nimittävän viranomaisen tulee tietää ennen nimityspäätöksen asettamista. Ilmoitetut sidonnaisuudet on mahdollista joko merkitä nimitysmuistioon tai laatia niistä erillinen muistion liite. Julkinen intressi ei vaadi taloudellista asemaa koskevien tietojen julkistamista, vaan riittää, että nimittävällä viranomaisella on tieto niistä.

Viranomaisten toiminnan julkisuutta koskevan lainsäädännön uudistamista valmistellaan parhaillaan. Voimassa oleva lainsäädäntö edellyttää taloudellista asemaa koskevien tietojen säätämistä salassa pidettäväksi erityissäännöksellä. Uuden julkisuuslainsäädännön sisällön perusteella tulee myöhemmin ratkaistavaksi, edellyttääkö salassapito erityissäännöstä valtion virkamieslaissa vielä uuden lainsäädännön voimaantulon jälkeen.

Sivutoimia ja luottamustehtäviä koskevat tiedot olisivat julkisia, kuten jo nyt ovat virkamiesten ilmoittamat sivutoimet ja heidän pyytämänsä sivutoimiluvat.

Pykälän 5 momentissa säädettäisiin, että tarkemmat säännökset ilmoituksen antamisesta annetaan asetuksella. Asetuksella on tarkoitus säätää ainakin ilmoituksen vastaanottajasta ja ilmoituksen antamistavasta.

8 b §. Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että virkaa hakeneen tai siihen ilmoittautuneen henkilön tehtävän hoitamisen terveydelliset edellytykset voidaan ennen nimittämistä selvittää. Virkamiehiä koskeva vastaava säännös on 19 §:n 1 momentissa.

Työkyky on luettavissa hallitusmuodon nimitysperusteissa määritellyn kyvyn yhdeksi osatekijäksi. Se on tämän vuoksi haettavana olevan viran tehtävien hoitamista ajatellen olennainen seikka, jonka perusteella voidaan osaltaan ennakoita selviytymistä tehtävistä tulevaisuudessa. Tämän vuoksi nimittävällä viranomaisella tulisi olla tarpeen mukaan mahdollisuus ennen nimittämistä varmistua

virkaa hakeneen henkilön työkyvystä. Tarve selvityksen pyytämiseen harkitaan jokaisessa nimitystilanteessa erikseen. Tästä aiheutuvat kustannukset ehdotetaan suoritettaviksi valtion varoista siten kuin 19 §:n 2 momentissa säädetään.

Pykälän 2 momentti koskisi vastaavasti määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämistä. Selvityksen pyytäminen voi olla tarpeen myös ennen määräaikaiseen virkasuhteeseen nimittämistä. Ehdotus koskee myös näitä tilanteita.

35 §. Säännöstä ehdotetaan muutettavaksi siten, että viranomainen voisi pätevästä syystä päättää eroamisiansa saavuttavan virkamiehen jatkamisesta virassaan enintään kaksi vuotta. Aloitteen tekisi viranomainen, koska tarpeen tulee lähteä viraston toiminnasta ja tehtävistä. Virkamies voisi siten työskennellä enintään 67 vuoden täyttämiseen asti.

Pykälää ehdotetaan lisäksi muutettavaksi siten, että jos määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetty virkamies saavuttaa laissa tai asetuksessa säädetyn toimikautensa aikana eroamisiän, viranomainen voisi virkamiehen suostumuksella jatkaa virkasuhdetta toimikauden loppuun, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Säännöstä voitaisiin soveltaa esimerkiksi yliopiston kansleriin.

Tarkoituksena on, että säännöstä sovelletaan vain poikkeustapauksissa. Viranomainen voisi päättää virkamiehen jatkamisesta tehtävässään, jos virkasuhteen päätyminen eroamisiän täyttymisen johdosta aiheuttaisi huomattavaa haittaa tehtävien asianmukaiselle hoidolle.

45 §. Tuomariin sovelletaan 35 §:n 1 momentin mukaan yleisen 65 vuoden eroamisiän sijasta 67 vuoden eroamisikää. Ehdotettua 35 §:n 3 momentin säännöstä virkamiehen virkasuhteen jatkamisesta eroamisiän

jälkeen enintään kahdella vuodella ei tämän vuoksi ja koska tuomarin virkasuhteen jatkamista ei ole asianmukaista jättää hallinnollisen viranomaisen yksittäistapauksessa ratkaistavaksi ehdoteta sovellettavaksi tuomariin.

52—54 ja 57 §. Säännökset ehdotetaan muutettaviksi siten, että niissä viitataan hallintolainkäyttölakiin (586/1996).

66 §. Viranomaisesta, joka päättäisi 35 §:ssä tarkoitettua virkamiehen jatkamisesta samassa virassa tai tehtävässä eroamisiän jälkeen, säädettäisiin asetuksella.

2. Tarkemmat säännökset

Ehdotettujen 8a §:n ja 66 §:n 3 momentin sekä lain voimaantulosäännöksen nojalla säädettäisiin asetuksella ainakin sidonnaisuuksia koskevan ilmoituksen antamistavasta ja sen vastaanottajasta sekä viranomaisesta, joka päättää virkamiehen jatkamisesta samassa virassa tai tehtävässä eroamisiän jälkeen.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

Valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuihin virkoihin tai niitä vastaaviin määräaikaisiin virkasuhteisiin ennen lain voimaantuloa nimitetyille säädettäisiin velvollisuus ilmoittaa tässä laissa tarkoitettua sidonnaisuutensa kuuden kuukauden kuluessa lain voimaantulosta.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 35 §:n 3 momentti, 52 §:n 2 momentti, 53 §:n 1 momentti, 54 §, 57 §:n 1 momentti ja 66 §:n 3 momentti, sekä

lisätään lakiin uusi 8 a ja 8 b §, 35 §:ään uusi 4 momentti ja 45 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

8 a §

Jäljempänä 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimittämistä annettava selvitys niistä 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimistaan, muista luottamustehtävistään, elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta merkittävästä varallisuudestaan, jotka voivat vaikuttaa hänen edellytyksiinsä hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten on ilmoitettava viivytyksettä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä.

Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Ilmoituksen antamista koskevat tarkemmat säännökset annetaan asetuksella.

8 b §

Virkaa hakenut tai siihen ilmoittautunut henkilö on velvollinen viranomaisen pyynnöstä antamaan tälle tehtävän hoitamisen terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja. Henkilö voidaan myös määrätä hänen terveydentilansa toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tarpeen tehtävän hoitamisen edellytysten selvittämiseksi. Tästä aiheutuneiden kustannusten suorittamisesta on voimassa, mitä 19 §:n 2 momentissa säädetään.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen.

35 §

Virkamiehen virkasuhde päättyy ilman irtisanomista tai muuta virkasuhteen päättymistä tarkoittavaa toimenpidettä sen kuukauden päätyessä, jonka aikana virkamies saavuttaa eroamisiään. Viranomainen voi kuitenkin pätevästä syystä päättää virkamiehen jatkamisesta suostumuksellaan samassa virassa eroamisiään jälkeen määräajan, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Tällöin virkasuhde päättyy ilman irtisanomista, kun määräaika on kulunut loppuun. Päätös virkamiehen oikeuttamisesta jatkamaan virassa on tehtävä ennen kuin virkamies on saavuttanut eroamisiään.

Viranomainen voi päättää määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn virkamiehen, joka laissa tai asetuksessa säädetyn toimikautensa aikana saavuttaa eroamisiään, jatkamisesta suostumuksellaan tehtävässään toimikautensa loppuun, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Tällöin virkasuhde päättyy ilman irtisanomista, kun määräaika on kulunut loppuun.

45 §

Poiketen siitä, mitä 35 §:n 3 momentissa säädetään, tuomaria ei voida oikeuttaa jatkamaan tuomarin virassa eroamisiään jälkeen

52 §

Oikaisuvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

53 §

Valtioneuvoston päätökseen, jolla valtioneuvoston yleisistunto on irtisanonut virkamiehen, purkanut virkasuhteen tai pidättänyt virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

54 §

Virkamieslautakunnan päätökseen 53 ja 56 §:ssä tarkoitettussa asiassa saadaan hakea muutosta valittamalla korkeimmalta hallinto-oikeudelta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutosta voi hakea myös se viranomaislainen, jonka tekemään päätökseen on haettu oikaisua virkamieslautakunnalta.

57 §

Viranomaisen 18 §:n nojalla tekemään virkamiehen sivutointa koskevaan päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

66 §

Viranomaisesta, joka antaa virkamiehelle varoituksen, lomauttaa tai irtisanoo virkamiehen, purkaa virkasuhteen, pidättää virantoimituksesta, siirtää virkamiehen 20 tai 21 §:n nojalla tai päättää 35 §:n nojalla virkamiehen jatkamisesta samassa virassa tai tehtävässä eroamisensa jälkeen, säädetään asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuihin virkoihin tai niitä vastaaviin määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitettyjen virkamiesten on annettava tämän lain 8 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta asetuksella tarkemmin säädettävälle viranomaiselle.

Helsingissä 29 päivänä marraskuuta 1996

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Ministeri *Arja Alho*

Laki

valtion virkamieslain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 19 päivänä elokuuta 1994 annetun valtion virkamieslain (750/1994) 35 §:n 3 momentti, 52 §:n 2 momentti, 53 §:n 1 momentti, 54 §, 57 §:n 1 momentti ja 66 §:n 3 momentti, sekä

lisätään lakiin uusi 8 a ja 8 b §, 35 §:ään uusi 4 momentti ja 45 §:ään uusi 3 momentti seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

8 a §

Jäljempänä 26 §:ssä tarkoitettuun virkaan nimitettäväksi esitettävän henkilön on ennen nimittämistä annettava selvitys niistä 18 §:ssä tarkoitetuista sivutoimistaan, muista luottamustehtävistään, elinkeinotoiminnastaan, omistuksistaan yrityksissä ja muusta merkittävästä varallisuudestaan, jotka voivat vaikuttaa hänen edellytyksiinsä hoitaa täytettävänä olevan viran tehtäviä.

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla hoitamaan 1 momentissa tarkoitettuun virkaan kuuluvia tehtäviä.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettuihin virkoihin ja tehtäviin nimitettyjen virkamiesten on ilmoitettava viivytyksettä 1 momentissa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuneet muutokset sekä myös muutoin annettava vastaava selvitys asianomaisen viranomaisen sitä pyytäessä.

Viranomaiselle annetut henkilön taloudellista asemaa koskevat tiedot ovat salassa pidettäviä.

Ilmoituksen antamista koskevat tarkemmat säännökset annetaan asetuksella.

8 b §

Virkaa hakenut tai siihen ilmoittautunut henkilö on velvollinen viranomaisen pyynnöstä antamaan tälle tehtävän hoitamisen terveydellisiä edellytyksiä koskevia tietoja. Henkilö voidaan myös määrätä hänen terveydentilansa toteamiseksi suoritettaviin tarkastuksiin ja tutkimuksiin, jos se on tarpeen tehtävän hoitamisen edellytysten selvittämiseksi. Tästä aiheutuneiden kustannusten suoritamisesta on voimassa, mitä 19 §:n 2 momentissa säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

Mitä 1 momentissa säädetään, sovelletaan myös nimitettäessä henkilö 9 §:n 1 momentin nojalla määräaikaiseen virkasuhteeseen.

35 §

Virkamiehen virkasuhde päättyy ilman irtisanomista tai muuta virkasuhteen päättymistä tarkoittavaa toimenpidettä sen kuukauden päättyessä, jonka aikana virkamies saavuttaa eroamisiän.

Virkamiehen virkasuhde päättyy ilman irtisanomista tai muuta virkasuhteen päättymistä tarkoittavaa toimenpidettä sen kuukauden päättyessä, jonka aikana virkamies saavuttaa eroamisiän. *Viranomais* voi kuitenkin pätevästä syystä päättää virkamiehen jatkamisesta suostumuksellaan samassa virassa eroamisiän jälkeen määräajan, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Tällöin virkasuhde päättyy ilman irtisanomista, kun määräaika on kulunut loppuun. Päätös virkamiehen oikeuttamisesta jatkamaan virassa on tehtävä ennen kuin virkamies on saavuttanut eroamisiän.

Viranomais voi päättää määräaikaiseen virkasuhteeseen nimitetyn virkamiehen, joka laissa tai asetuksessa säädetyn toimikautensa aikana saavuttaa eroamisiän, jatkamisesta suostumuksellaan tehtävässään toimikautensa loppuun, kuitenkin enintään kaksi vuotta. Tällöin virkasuhde päättyy ilman irtisanomista, kun määräaika on kulunut loppuun.

45 §

45 §

Poiketen siitä, mitä 35 §:n 3 momentissa säädetään, tuomaria ei voida oikeuttaa jatkamaan tuomarin virassa eroamisiän jälkeen.

52 §

Oikaisuvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa (154/50) säädetään.

Oikaisuvaatimukseen annettuun viranomaisen päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin *hallintolainkäyttölaissa* (586/1996) säädetään.

53 §

53 §

Valtioneuvoston päätökseen, jolla valtioneuvoston yleisistunto on irtisanonut virkamiehen, purkanut virkasuhteen tai pidättänyt virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annettussa laissa säädetään.

Valtioneuvoston päätökseen, jolla valtioneuvoston yleisistunto on irtisanonut virkamiehen, purkanut virkasuhteen tai pidättänyt virkamiehen virantoimituksesta, saadaan hakea muutosta valittamalla *korkeimmalta hallinto-oikeudelta* siten kuin *hallintolainkäyttölaissa* säädetään.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

54 §

Virkamieslautakunnan päätökseen 53 ja 56 §:ssä tarkoitettussa asiassa saadaan hakea muutosta valittamalla korkeimpaan hallinto-oikeuteen siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään. Muutosta voi hakea myös se viranomainen, jonka tekemään päätökseen on haettu oikaisua virkamieslautakunnalta.

57 §

Viranomaisen 18 §:n nojalla tekemään virkamiehen sivutointa koskevaan päätökseen saadaan hakea muutosta siten kuin muutoksenhausta hallintoasioissa annetussa laissa säädetään.

54 §

Virkamieslautakunnan päätökseen 53 ja 56 §:ssä tarkoitettussa asiassa saadaan hakea muutosta valittamalla *korkeimmalta hallinto-oikeudelta* siten kuin *hallintolainkäyttölaissa* säädetään. Muutosta voi hakea myös se viranomainen, jonka tekemään päätökseen on haettu oikaisua virkamieslautakunnalta.

57 §

Viranomaisen 18 §:n nojalla tekemään virkamiehen sivutointa koskevaan päätökseen saadaan hakea muutosta siten kun *hallintolainkäyttölaissa* säädetään.

66 §

Viranomaisesta, joka antaa virkamiehelle varoituksen, lomauttaa tai irtisanoo virkamiehen, purkaa virkasuhteen, pidättää virkamiehen virantoimituksesta tai siirtää virkamiehen 20 tai 21 §:n nojalla, säädetään asetuksella.

Viranomaisesta, joka antaa virkamiehelle varoituksen, lomauttaa tai irtisanoo virkamiehen, purkaa virkasuhteen, pidättää virantoimituksesta, siirtää virkamiehen 20 tai 21 §:n nojalla tai *päättää 35 §:n nojalla virkamiehen jatkamisesta samassa virassa tai tehtävässä eroamisen jälkeen*, säädetään asetuksella.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Ennen tämän lain voimaantuloa valtion virkamieslain 26 §:ssä tarkoitettuihin virkoihin tai niitä vastaaviin määräaikaisiin virkasuhteisiin nimitettyjen virkamiesten on annettava tämän lain 8 a §:ssä tarkoitettu ilmoitus kuuden kuukauden kuluessa tämän lain voimaantulosta asetuksella tarkemmin säädettävälle viranomaiselle.